

**STRATEGIE PŘEDCHÁZENÍ
ŠKOLNÍ NEÚSPĚŠNOSTI, ŠIKANĚ
A DALŠÍM PROJEVŮM
RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ**

Obsah:

1 Základní údaje	3
2 Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování ...	4
2. 1 Strategie předcházení školní neúspěšnosti	4
2. 1. 1 Řešení školní neúspěšnosti	4
2. 2 Strategie předcházení šikaně, kyberšikaně	5
2. 2. 1 Počáteční kroky při řešení šikany, kyberšikany	8
2. 2. 2 Šetření šikany či kyberšikany	9
2. 3 Strategie předcházení dalším projevům rizikového chování	9
2. 3. 1 Záškoláctví	10
2. 3. 2 Rizikové sporty, doprava	10
2. 3. 3 Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole	11
2. 3. 4 Sebepoškozování	11
2. 3. 5 Závislostní chování	12
2. 3. 6 Krádeže a vandalismus	13
2. 3. 7 Rasismus, xenofobie	13
2. 3. 8 Sexuálně rizikové chování	14
3 Závěrečné ustanovení	16

1 Základní údaje

Název	Mateřská škola, základní škola a praktická škola Brno, Štalcova, příspěvková organizace
Adresa	Štalcova 301/16, 618 00 Brno
IČO	62157299
IZO	062157299
Ředitel školy	Mgr. Tomáš Musil
Telefon	548 424 064
Email	zs@autistickaskola.cz ; musil@autistickaskola.cz

Školní speciální pedagog	Mgr. Klára Geislerová
Telefon	548 424 079; 722 954 692
Email	geislerova@autistickaskola.cz

Školní metodik prevence	Mgr. Štěpánka Kleinová
Telefon	548 424 091
Email	kleinova@autistickaskola.cz

Výchovný poradce	Mgr. Věra Kratochvílová	Mgr. Alžběta Horká
Telefon	605 047 453	722 954 719
Email	kratochvilova@autistickaskola.cz	horka@autistickaskola.cz
Výchovný poradce	Mgr. Ilona Sedmidubská	
Telefon	607 016 851	
Email	sedmidubska@autistickaskola.cz	

Zřizovatel: Název: Jihomoravský kraj

Adresa: Žerotínovo náměstí 3/5, 601 82 Brno

IČO: 70888337

Telefon: 541651111

Vypracovala: Mgr. Štěpánka Kleinová, školní metodik prevence

Schválil: Mgr. Tomáš Musil, ředitel školy

V Brně, dne 1. 10. 2024

2 Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování

Podle Vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů na základě ustanovení § 7 odst. 3 má škola povinnost zpracovávat a uskutečňovat preventivní program školy včetně Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování.

2. 1 Strategie předcházení školní neúspěšnosti

Školní neúspěšnost je chápána jako **dlouhodobé selhávání žáka v podmínkách školního prostředí**. Nejedná se jen o špatný prospěch, ale také o vytváření si negativních psychických postojů a citových stavů ve vztahu k vlastnímu vzdělávání, k pedagogům a škole jako takové. Příčiny vzniku mohou být různorodé. Školní neúspěšnost bývá důsledkem individuálních rozdílů v osobnosti žáků, v jejich výkonnosti, zdravotním stavu, motivaci, i v jejich rodinné výchově. Neúspěch je často způsoben souborem příčin.

Základní podmínkou úspěšnosti je pozitivní klima školy, důvěra žáků a zákonných zástupců k pedagogům, aktivní přístup a zájem pedagogů o žáky.

2. 1. 1 Řešení školní neúspěšnosti

Součástí předcházení školní neúspěšnosti je i sledování a řešení nejen neomluvené absence, ale i zvýšené omluvené absence. Třídní učitelé musí průběžně sledovat a vyhodnocovat absenci žáků (např. zvláštní jednodenní absence, opakované absence první hodinu apod.), nejpozději při překročení 50% absence tuto skutečnost musí oznámit ŠPP (ideálně výchovnému poradci), příp. zástupci ředitele. ŠPP tuto skutečnost dále individuálně řeší – např. může v nezbytných případech žádat omluvenky od lékaře (jako součást omluvenky od zákonného zástupce), realizovat jednání se zákonným zástupcem, ze kterého bude učiněn písemný zápis, příp. realizovat výchovnou komisi. V krajním případě může být kontaktován OSPOD. V případě neomluvené absence se postupuje dle Metodického doporučení MŠMT k prevenci a postihu záškoláctví a omlouvání žáků z vyučování, Č. j. MSMT-780/2024-1.

Všichni žáci jsou v naší škole vzdělávání na základě doporučení ŠPZ ke vzdělávání. V doporučení je, kromě doporučených postupů práce s žákem, uvedeno i jeho zařazení do typu vzdělávacího programu (RVP PV, RVP ZŠ, RVP ZŠS DÍL I, RVP ZŠS DÍL II a RVP PRŠ 1) a míra podpůrných opatření. Doposud to byla vždy opatření 3. - 5. stupně. Na základě tohoto doporučení je všem žákům vypracování edukační nebo individuální vzdělávací plán na

příslušný školní rok. V každé třídě pracují kromě třídního učitele i další pedagogičtí pracovníci na pozicích dalšího pedagoga či asistentů pedagoga. Předmět speciálně pedagogické péče je součástí všech vzdělávacích programů školy.

Nejpozději ke každé pedagogické radě, ke které se evidují žáci s rizikem školní neúspěšnosti, upozorní třídní učitel vedení školy a školního speciálního pedagoga o zjištěných potížích žáka se školní prací daného žáka. Žák je sledován, jsou navržena a nastavena opatření ke zlepšení situace a probrána se zákonnými zástupci žáka. Pokud jsou daná opatření shledána jako nedostatečná (nejpozději do další pedagogické rady), pak na základě informací ze školy, kontaktuje zákonný zástupce SPC, příp. jiné odborné pracoviště, a objedná přešetření žáka. Po přešetření může být školským poradenským zařízením žákovi doporučen Individuální vzdělávací plán, nebo převedení do jiného vzdělávacího programu.

Při analýze vzdělávacích obtíží a zjištěných potřeb žáka postupujeme a volíme individuální opatření:

- zvyšujeme motivaci žáka k učení, klademe důraz na pozitivní hodnocení, stanovujeme přiměřený rozsah učiva, úpravu struktury a vizualizace prostředí a úkolů, upravujeme komunikaci s vizuální podporou, míru využití pomoci ze strany pedagogů, spolužáků či v domácím prostředí aj.

Při hodnocení žáků využíváme srozumitelné formy hodnocení, které podporují motivační složku hodnocení, hodnotíme jevy, které žák zvládl (žetonové hospodářství, pochvala, známky, smajlíky či razítka a jiné). Na vysvědčení jsou žáci hodnoceni širším slovním hodnocením.

2. 2 Strategie předcházení šikaně, kyberšikaně

Škola má ze zákona odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele. V rámci jednotlivých školních vzdělávacích programů je v rámci úměrnosti možností chápání našich žáků tato problematika řešena především ve výchovně vzdělávacích předmětech (např. Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Výchova ke zdraví, Informatika, průřezová témata). Pedagogové vytváří ve školách příznivé klima, podporují u žáků adekvátní vztahy mezi sebou (vše v závislosti na individuálních možnostech jednotlivých žáků).

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učitelů, které se v čase opakuje a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze

ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Může mít podobu **přímé šikany** - sem patří fyzické (např. bití, plivání) či verbální napadání (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy), neverbální útoky (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících, výhrůžných výrazů, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek). Nebo **nepřímé šikany**, která způsobuje emocionální a psychické utrpení a poškozuje sociální status oběti. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická (záměrná ignorace, izolování žáka nebo učitele, rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování, nespravedlivého hodnocení, ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace).

Jednou z nejčastějších forem šikany je také šikana v prostoru virtuálního počítačového světa. Zde jde o tzv. **kyberšikanu**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah.

Šikana má svá **stádia** vývoje **šikanování**

1. stadium: Ostrakismus (mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře, obsahuje riziko dalšího negativního vývoje).
2. stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace (v zátěžových situacích začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, manipulace se přitvrzuje, stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace).
3. stadium: Vytvoření jádra (vytváří se skupina agresorů, úderné jádro, které začne spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.).
4. stadium: Většina přijímá normy (normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. Platí „Buď jsi s námi, nebo proti nám.“ I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení).

5. stadiu: Totalita neboli dokonalá šikana (násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.).

Psychická šikana

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

Šikana zaměřená na učitele

Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků nesmí být považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele. Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole, ale také mimo ni ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru. Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě.

Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele:

- a) Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy. Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.
- b) Při podezření na šikanu své osoby, nebo kolegy oznámí pedagog tuto situaci vedení školy.
- c) Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování, vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, vyhýbá se konfrontačnímu tónu. Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává jim zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.
- d) Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele:

- a) Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních.

- b) Škola podporuje své pedagogy, zajistí jejich bezpečí a řeší vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy. Je zapotřebí zajistit bezpečí pro ohroženého pedagoga - pokud není toto zajištěno školou, pedagog odejde ze třídy, přivolá si pomoc a požádá o spolupráci jiného kolegu, nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.
- c) Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dát čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkosti, zvýšená citlivost, nechut' k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.
- d) Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě.
- e) V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

2. 2. 1 Počáteční kroky při řešení šikany, kyberšikany

Odhalení šikany bývá obtížné. Významnou roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených. Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází ze správného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování.

Třídní učitel ve spolupráci se školním metodikem prevence **získá zpřesňující vstupní informace, školní metodik prevence odhadne závažnost potencionální šikany či kyberšikany**. V případě podezření na kyberšikanu zákonný zástupce nebo pedagogický pracovník zajistí fotodokumentaci agresivního chování v kyberprostoru. Po zpřesnění informací je buď šikana, kyberšikana jednoznačně vyloučena (v takovém případě jsou o ukončení řešení šikany, kyberšikany informováni zákonní zástupci, kteří školu kontaktovali), nebo pokračuje řešení šikany, kyberšikany. V případě, že zákonný zástupce s jednoznačným vyloučením šikany či kyberšikany nesouhlasí, může se písemně (v psané formě či elektronicky) obrátit na ředitele školy s žádostí o pokračování jejího řešení.

Další je realizace potřebných kroků k ochraně a zajištění bezpečí oběti podle závažnosti a formy šikany či kyberšikany. Informování zákonných zástupců agresorů

a oběti. V případě potřeby metodická podpora zákonným zástupcům obětí (např. ohledně následné **spolupráce s externími organizacemi a institucemi**).

Vedení školy pověří daného pedagogického pracovníka **šetřením šikany, kyberšikany** nebo u závažnějších forem agresivního chování rozhodne o spolupráci s externími odborníky (lékaři, policií, OSPOD apod.).

2. 2. 2 Šetření šikany či kyberšikany

Povedou se rozhovory s obětí, se svědky a s agresorem/agresory. Vždy zvlášť. V případě, že byla šikana, kyberšikana v rámci šetření potvrzena, uskuteční se **výchovná komise s agresorem za účasti jeho zákonných zástupců. Setkání vedení školy se zákonnými zástupci oběti šikany, kyberšikany.** Dále budou realizována domluvená **výchovná a preventivní opatření**, následná práce se zasaženým třídním kolektivem.

V případě řešení kyberšikany mohou být některé kroky školou nerealizovány (např.: šetření šikany, realizace výchovných opatření apod.), a to z následujících důvodů:

- možné anonymity agresorů
- ke kyberšikaně došlo mimo školu
- škola nemůže realizovat výchovná opatření v případě, že ke kyberšikaně nedošlo během pobytu ve škole či během školní akce

V případě podezření šikany, kyberšikany zaměřené na učitele platí obdobný postup jako výše.

2. 3 Strategie předcházení dalším projevům rizikového chování

Při strategii předcházení dalším projevům rizikového chování vycházíme z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21 291/2010-28 a jeho příloh č. 1-25, které jsou k nahlédnutí na stránkách MŠMT pod odkazem: <https://msmt.gov.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>. V těchto přílohách jsou zpracována témata: návykové látky; rizikové chování v dopravě; poruchy příjmu potravy; alkohol; týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole; školní šikana; kyberšikana a další formy kybernetické agrese; homofobie; extremismus, rasismus, xenofobie, antisemitismus; vandalismus; záškoláctví; krádeže; tabákové výrobky a nikotinové sáčky; krizové situace spojené s násilím ve školním prostředí; netolismus; sebepoškozování; nová náboženská hnutí; rizikové sexuální chování; příslušnost k subkulturám; hazardní hraní; PAS; psychická krize a duševní onemocnění žáka; sebevražedné chování.

V rámci jednotlivých školních vzdělávacích programů je v rámci úměrnosti možnostem chápání našich žáků problematika rizikového chování řešena především ve výchovně vzdělávacích předmětech (např. Člověk a jeho svět, Člověk a společnost, Výchova ke zdraví, Informatika, Rodinná výchova, průřezová témata).

2. 3. 1 Záškoláctví

Žáci jsou ze zákona **povinni řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat**. Povinná školní docházka je devět let. Rodiče/zákonní zástupci jsou na začátku každého školního roku informováni o způsobu uvolňování a omlouvání žáků. Školní docházku eviduje třídní učitel. Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona. Ve školním řádu jsou uvedena konkrétní pravidla týkající se postupu školy v případě záškoláctví a jeho postihu. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku nebo je-li neomluvená absence žáka příliš vysoká, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR.

U **prokázaného záškoláctví** je nutné žáka bezprostředně postihnout a ihned prokazatelným způsobem vyrozumět zákonného zástupce žáka. V rámci prevence a ochrany před rizikovými jevy škola postupuje dle platných předpisů a směrnic a učiní další nezbytná opatření včetně zaslání hlášení příslušným úřadům.

U **každého podezření** na výskyt neomluvené absence i u zvýšené omluvené absence musí být vždy informováno vedení školy. V případě záškoláctví třídní učitel spolupracuje s vedením školy a výchovným poradcem, se kterým údaje vyhodnotí a zvolí společný postup pro řešení. Při projednání se zákonným zástupcem výchovný poradce sepíše zprávu. O závěrech jednání o zvýšené omluvené absenci žáka může být dle závažnosti a charakteru nepřítomnosti informován odbor sociální péče o dítě.

2. 3. 2 Rizikové sporty, doprava

Toto rizikové chování lze definovat jako **záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo dokonce přímému ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě**.

Primární prevence rizikových sportů či v dopravě probíhá v rámci témat zařazených v jednotlivých ŠVP či dalšími formami, např.: dopravní besedy v prostředí školní třídy, použití multimediálních pomůcek – ilustrace prostřednictvím audiozáznamu, PC her, přehrávání scének, různých ilustrovaných materiálů; praktickým nácvikem na dopravním hřišti; exkurzí (pracoviště dopravní policie, dopravní podnik aj.).

2. 3. 3 Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole

Jde o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny, pokud jsou k dítěti necitliví a bezohlední a pokud je podřizují nebo využívají k uspokojení vlastních potřeb.

Pedagogičtí pracovníci si mohou všimnout různých známek poranění, například modřin, otoků, řezných ran, otisků dlaní a prstů, stop po opaření, popálení cigaretou, lysinky ve vlasech, trvalého hladu, podvýživy, špatné hygieny, nedostatečného oblečení, vyčerpanosti a přepracovanosti, změny v chování, dlouhodobé depresivní nálady, stísněnosti, nezájmu o dění kolem, sebepoškozování, potíží se soustředěním, zhoršení prospěchu aj. Je třeba dávat pozor zvláště při opakování těchto známek.

Důležitou prevencí je všímavost pedagogů, rozhovor se žákem, zařazení problematiky nebezpečí týrání dítěte a informací o dětských právech do výuky, volba odborných organizací, pomoc přes telefonní linky.

Postup při zjištění nebo jen při podezření na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole:

Pedagog sdělí zjištění třídnímu učiteli, členu ŠPP, ti citlivým způsobem provedou záznamy, informují vedení školy, ta situaci vyhodnotí a dle závažnosti konzultuje skutečnost s poradenským zařízením a s OSPOD. Škola dále postupuje podle pokynů výše uvedených organizací. Ohlašovací povinnost má každá fyzická osoba již u podezření na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole, při nesplnění hrozí trestní stíhání. Při podezření z týrání, zvláště sexuálního zneužívání je kontaktování rodiny nežádoucí. U zanedbávání je spolupráce školy a rodiny žádaná. Pokud má pedagog jistotu, že byl spáchán trestní čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. Pokud má podezření, zákon určuje škole za povinnost nahlásit tuto skutečnost na OSPOD.

2. 3. 4 Sebepoškozování

Sebepoškozování je **agresivní chování člověka, které je nasměrováno proti němu samotnému**. Pro sebepoškozování je charakteristické, že se opakuje, je návykové. S tímto problémem se potýká mnoho osob, především dospívajících. Existují různé způsoby sebepoškozování s rozdílnou závažností poškození. Nejčastějším místem poškození bývají ruce, zápěstí a stehna. Nejčastěji pozorovatelným sebepoškozujícím chováním je řezání (žiletkou, střepem atd.), pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, kousání, údery, nárazy aj. Důvodem k tomuto jednání bývá často snaha zmírnit vnitřní napětí, uniknout z nesnesitelné situace nebo duševního stavu, snaha odstranit pocity viny, studu,

dosažení pocitu očištění, snaha získat pocit kontroly nad vlastním tělem a psychikou, vyjádření hněvu na sebe apod.

Postup při zjištění na sebepoškození:

V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života či nepřímého předpokladu rizika, volat záchrannou službu a informovat zákonné zástupce.

Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním (platí pro žáky motivované k řešení situace a hledání pomoci) předat rodičům kontakty na dostupnou psychologickou, psychiatrickou ambulanci, krizová centra, linky důvěry.

Samotné sebepoškození není trestný čin, ale navádění či nucení k sebepoškození, sebevraždě nebo příčiny vyvolávající sebepoškození, jako je třeba sexuální zneužívání, týrání apod., jsou trestné činy, na něž se vztahuje oznamovací povinnost. Důležitá je vnímavost vůči projevům možného sebepoškození.

V případě našich žáků se musí vyloučit, zda si je žák vědom důsledků svého chování, tedy, zda autoagresivní chování není důsledkem postižení našich žáků (např. kousání se, škrabání se, bouchání se do hlavy apod.).

2. 3. 5 Závislostní chování

Závislostní chování je možné popsat jako **silnou touhu užít látku, chování se vymyká kontrole jedince, je spojené se zanedbáváním jiných zálib, pokračuje v nich přes jasný důkaz škodlivých účinků.**

Do této oblasti spadá široké spektrum chování, které vykazuje znaky závislosti. Jedná se o užívání **alkoholových, nealkoholových, tabákových látek a elektronických cigaret.**

V prostorách školy je školním řádem zakázáno kouření, pití alkoholu, užívání a distribuce jakékoliv návykové látky či její vnášení. Jsou tam uvedena i výchovná opatření.

Škola poskytuje žákům i zákonným zástupcům nezbytné informace, týkající se jejich ochrany před tímto jevem. V rámci primární prevence působí na žáky přiměřeně jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo jejich distribucí pak spolupracuje s Policií ČR, orgány sociálně právní ochrany dětí, školskými poradenskými zařízeními apod.

Pokud by takové chování ve škole nastalo, pak bude přistiženému žákovi primárně odebrána užívaná látka a zajištěna tak, aby nemohl v konzumaci pokračovat. V případě, že je ohroženo zdraví a život žáka, přítomný pedagog zajistí první pomoc, volá lékařskou službu první pomoci. Pokud akutní nebezpečí nehrozí, pedagogický pracovník o události informuje vedení školy, výchovného poradce či školního metodika prevence, třídního učitele, zákonného

zástupce. Orientační test na přítomnost alkoholu či jinou zkoušku může pedagogický pracovník provést pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce. O události sepíše záznam. Je sjednán pohovor škola-rodíč-(žák), z něj bude vyhotoven zápis o projednání, navržených opatřeních a závěrech.

V závažných případech (s ohledem na věk nebo chování žáka) a jestliže žák není schopný pokračovat ve výuce, zákonný zástupce není dostupný, jednání se opakuje, vyrozumí škola OSPOD, Policie ČR.

Za nebezpečné a protiprávní je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů a návykových látek.

Pokud by se jednalo o distribuci alkoholu či návykové látky, pak se jedná o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR, která je vyrozuměna, stejně jako zákonný zástupce.

K dalším typům závislostního chování patří i **závislosti na informačních technologiích (netolismus, nomofobie) a gambling**. Ve školním řádě je zakotveno používání mobilních telefonů.

2. 3. 6 Krádeže a vandalismus

Krádeže a ničení školního majetku **jsou nejčastějšími formami protiprávního jednáním, se kterými se lze v prostředí škol setkat**. Ve školním řádu jsou zpracovaná výchovná opatření, která škola použije, pokud dojde ke krádeži nebo ničení školního majetku.

Pokud dojde k takovému jednání ve škole, tak tuto skutečnost hlásí orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí zákonnému zástupci žáka, aby se na tyto orgány obrátili.

Ve školním řádu jsou žáci a jejich zákonní zástupci upozorněni na skutečnost, že cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním, nemají žáci do školy nosit. Žáci jsou vedeni k tomu, aby byli všímaví ke svému okolí a v případě, že budou svědky takového jednání, aby ohlásili tuto skutečnost pedagogickému pracovníkovi školy.

Při krádeži i vandalismu je vždy informováno vedení školy, člen ŠPP, zákonný zástupce. Je-li rozsah škod větší, věc se ohlásí Policii ČR. V případě, že je znám pachatel, který je mladší 18 let a jedná se o opakované jednání, je třeba věc nahlásit na OSPOD a současně věc předat opět Policii ČR. Škola není orgán činný v trestném řízení, takže nemůže nic vyšetřovat. Škola může požadovat náhradu za způsobené škody.

2. 3. 7 Rasismus, xenofobie

Rasistické chování je takové chování, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností **skupinám podle biologického, rasového**

či národnostního původu příslušníky těchto skupin nepřiměřeně nebo negativně hodnotí a případně je i poškozují.

Xenofobní chování je takové chování, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) **vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány** a v krajních případech může vést k jejich poškozování.

V rámci primární prevence rasismu a xenofobie je žákům třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Hovořit s nimi o extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Pokud je zjištěn rasismus či xenofobie, je nutné zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu a rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole. Okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky. V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci. V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii ČR, ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky.

Vzhledem k závažnosti tohoto tématu třídní učitel neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti, oznámí skutečnost zák. zástupcům agresora i oběti a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně. Informuje Policii ČR dle závažnosti situace a případnému ohrožení bezpečí oběti, přestupek je hodnocen různými stupni výchovných opatření ve školním řádu.

2. 3. 8 Sexuálně rizikové chování

Sexuální rizikové chování je **souborem projevů chování, které doprovázejí sexuální aktivity a současně vykazují pro jedince rizika v různých oblastech** (zdravotní, sociální atd.). Lze sem zařadit např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, výrazně promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky, kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu, sexuální zneužívání ve všech jeho formách, zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zaslání mobilním telefonem apod.

Významnou úlohu má oblast prevence sexuální výchovy. Je nutné motivovat žáky k vytvoření zdravých postojů v této oblasti. Je žádoucí, aby si žáci osvojili odpovědné chování, rozhodování a komunikaci v situacích souvisejících se sexuálním zdravím. Nebezpečí hrozí z hlediska celospolečenského v souvislosti s využíváním internetu, s komercializací sexu, sexuálním zneužíváním, zvyšuje se počet výskytu pohlavně přenosných chorob, narůstá počet HIV pozitivních, rozmáhá se homofobie.

K sexuální výchově přistupujeme systematicky, jelikož se jedná o dlouhodobé, záměrné, cílevědomé působení na žáka. Preventivní programy je třeba přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny. Předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi. Informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování. Upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka. Podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování. Minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů, sexu a sexuální orientace. Zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny. Propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence.

Doporučené rady při zjištění sexuálně rizikového chování:

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout, pokud ho dítě neprovádí v soukromí, pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího, pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování (to znamená, že tomuto chování dítě věnuje tolik prostoru, že zanedbává svoje běžné povinnosti, hygienu, přátele, učení a podobně).

V případě, že se jedná o patologii rodiny, je vhodné doporučit psychoterapeutickou pomoc. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánům sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo na Policii ČR.

Ohlašovací povinnost škol plynoucí ze zákona

Zákon o sociálně právně právní ochraně dětí ukládá školám **oznamovací povinnost** vůči OSPOD, Policii ČR v případě podezření z poškozování zájmu dítěte bezprostředně po zjištění skutečností, které nasvědčují tomu, že je dítě týráno, zneužíváno, resp. zanedbáváno.

3 Závěrečné ustanovení

Preventivní program školy se skládá z těchto částí:

- **Školní preventivní strategie na období 2024-2027** (dlouhodobější záměr školy)
- **Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování** (vymezení oblastí rizikového chování a obecnější postupy řešení)
- **Krizové plány** (interní konkrétní postupy pro pedagogy zaměřené na projevy rizikového chování, se kterými se v naší škole nejčastěji setkáváme, jsou upravovány dle aktuálních potřeb)
- **Minimální preventivní program** (preventivní činnost na aktuální rok)

Tyto dokumenty jsou dostupné pro všechny pedagogické pracovníky ve sdílených dokumentech, kam mají všichni z nich přístup. Školní preventivní strategie, Strategie předcházení školní neúspěšnosti, šikaně a dalším projevům rizikového chování i Minimální preventivní program jsou dostupné na webových stránkách školy a vše je dostupné v tištěné podobě ve vestibulech obou budov školy.

V Brně 1. 10. 2024

Mgr. Tomáš Musil
ředitel školy